

EKSAMEN I RETKLA1101 Klassisk retorikk HØST 2014

Mandag 1. desember (4 timer)

Ingen hjelpemidler

Oppgaven består av 4 sider og har to deler som begge skal besvares

Del I

Svar på fem av de seks spørsmålene. Til sammen bør svarene være på minst tre sider.

1.
Skisser hovedtrinnene i romersk skolegang. Hva er forøvelser (*progymnasmata*)? Hvilke forøvelser finnes? Hvor hørte forøvelsene hjemme i utdanningsløpet og hva var deres formål?
2.
Forklar disse begrepene: *kairos*, *eikos*, *enthymem*, *imitatio/mimesis*, *praeteritio*, *logograf*
3.
Definer og gi eksempler på fem retoriske figurer.
4.
Når og hvor levde Perikles, Lysias, Demosthenes, Isokrates og Cicero? Beskriv deres karrierer i korte trekk.
5.
Diskuter påstanden at retorikken skaper samfunn. Reflekter over retorikkens plass under et demokrati og et diktatur.
6.
Ethos, *pathos* og *logos* kalles talerens bevismidler. Forklar bruken av hvert av disse bevismidlene og gi eksempler.

KANDIDATEN BES SKRIVE TYDELIG MED PENN

Del II Analyse av Cicero: Tale mot Verres, II.4

Bakgrunn

Gaius Verres ble *propraetor* på Sicilia i år 73 f.Kr., dvs. at han som den høyeste romerske embetsmannen styrte denne rike provinsen og gjorde det i tre år. Det var ikke uvanlig å misbruke stillingen – det fantes en egen domstol "mot utsugninger". Etter endt embetstid reiste sicilianerne anklage mot Verres for å ha misbrukt embetet.

Det var på Sicilia Cicero hadde hatt sitt første embete, som *quaestor* i år 76. Kvestoren tok seg av finansene, og det må Cicero ha gjort på en god måte, for det var ham sicilianerne ba om å føre saken.

Saken kom opp mot slutten av år 70, og for Cicero var det viktig å få saken avgjort raskt. Grunnen var at sentrale embetsmenn for år 69 (som allerede var valgt) var venner av Verres. Cicero holdt derfor en ganske kort tale og stolte ellers på at vitneavhøringen ville vise Verres' skyld. Taktikken lyktes; Verres gikk i frivillig landflyktighet, og da saken skulle tas opp til ny behandling, viste han seg ikke.

Cicero utga senere også de talene han ikke hadde holdt, men hadde forberedt for rettssak nummer to. Anklagene gjaldt bl.a. korrupsjon i rettsvesenet, salg av lokale embeter og snyteri i forbindelse med innkreving av skatt og toll. Nedenfor følger utdrag av den fjerde av disse talene. Dens tema er Verres' tyverier av kunstgjenskatter på Sicilia – noe som fantes i rikt monn på denne øya. Mange byer var grunnlagt av grekere og var fortsatt greske, og romersk overklasse beundret gresk kunst.

Oppgave

Gi en analyse av talen basert på utdraget nedenfor. Din analyse bør ta for seg: situasjon, formål, bevismidler (ethos, logos, pathos), disposisjon (så langt denne kan leses ut av utdraget), stil (jevn, midlere eller høy), topoi, figurer, slutninger og stilistisk eleganse. Du kan evt. også trekke inn sammenligning med andre taler du har lest av Cicero. Forhold deg i analysen til teksten slik den foreligger i norsk oversettelse. Utdraget her omfatter hele eller deler av de ti første kapitlene, av i alt 151 kapitler som denne talen består av.

Tekstutdrag

Oversatt av Vibeke Roggen 2014

1. Jeg kommer nå til hans – som han selv kaller det – interesse, som hans venner kaller det: sykdom og galskap, som sicilianerne kaller det: røveri. Jeg selv vet ikke hvilket ord jeg skal bruke; jeg vil legge saken frem for dere; la den ikke være avhengig av betegnelsen. Jeg sier at i hele Sicilia, en så rik, så gammel provins, med så mange byer, så mange så rike familier, har det ikke vært ett eneste sølvfat, verken fra Korint eller Delos,¹ én eneste edelsten eller perle, noe som helst laget av gull eller elfenben, én eneste statue eller figur av bronse, marmor, elfenben – jeg sier at det ikke har vært ett eneste bilde, verken i form av maleri eller tekstil, uten at han undersøkte det, saumfarte det, og – hvis han likte det – tok det.

2. Dere synes kanskje jeg bruker store ord, men legg merke til hvordan jeg uttrykker meg. For det er ikke for å overdrive jeg tar med det hele; når jeg sier at han ikke lot noe av det slaget være tilbake i hele provinsen, så vit at jeg snakker latin, ikke inkvisitorisk. Enda tydeligere: Han har ikke latt noe være tilbake i noens hus, selv ikke i en venns, ikke noe på offentlige steder, heller ikke i templer, ikke noe hos sicilianerne, ikke noe hos romerske borgere, kort sagt har denne mannen på hele Sicilia ikke latt det bli igjen noe som har fanget hans blick eller sinn, verken privat eller offentlig, verken sekulært eller hellig.

3. Hvor kan jeg bedre begynne enn i den byen som du, Verres, var så glad i, og hvem kan jeg bedre begynne med enn de som lovpriser deg? For det vil lettere vise seg hvordan du har vært mot dem som hater deg, som anklager deg, som forfølger deg, når vi ser at du på den mest skammelige måte har øvet rov hos dine kjære Messina-beboere. Gaius Heius er – alle som har vært i Messina vil uten videre være enige med meg i dette – den som er mest velstående der i byen. Hans hjem er Messinas fineste, og i hvert fall det best kjente og det som alltid står åpent for oss romere. Før denne mannens ankomst var det huset så vakkert utsmykket at det også var til pryd for byen, for Messina selv, som har en så vakker beliggenhet med sin bymur og sin havn, er faktisk blottet for slike gjenstander som Verres er så begeistret for.

4. Hos Heius var det et ærverdig kapell, nedarvet fra forfedrene fra gammelt av, der det var fire skjønne statuer som var utført med den mest utsøkte kunst

¹ Metallarbeider fra Korint og Delos var kjent for å være spesielt vakre.

...

5. ... Hver gang noen romer kom til Messina, pleide han å besøke dette; det sto åpent for alle hver eneste dag, og huset var like mye til stolthet for byen som for eieren.

...

7. Alle disse statuene som jeg har talt om, dommere, tok Verres med seg fra Heius' kapell; han etterlot ikke noe annet enn en eldgammel figur av tre, Den Gode Skjebne; den tror jeg ikke han ville ha i huset sitt. Men ved guder og mennesker: Hva er dette for handlemåte? Hva er dette for skamløshet? Jeg sier at disse statuene, før de ble fjernet av deg, var det ingen høye embetsmenn som ikke beså når de kom til Messina. Så mange pretorer, så mange konsuler har det vært på Sicilia både i fred og i krig, så mange menn av alle slag (jeg snakker ikke om de hederlige, samvittighetsfulle, pietetsfulle), så mange griske, så mange umoralske, så mange frekke – men ingen av dem har vist seg så sterk, så mektig, så høyt hevet over andre at han våget å kreve eller ta bort eller endog røre noe fra det kapellet. Skal da Verres kunne ta det som er spesielt vakkert, hvor som helst det befinner seg? Skal det ikke være tillatt for noen annen å ha noe? Skal hans hus alene romme det som fantes i så mange rike hjem? Var det derfor ingen av forgjengerne rørte dette, for at denne mannen skulle kunne ta det?

...

8. Men hvorfor går jeg så kraftig ut? Jeg vil bli tilbakevist med ett ord. "Jeg har kjøpt det", sier han. Udødelige guder, for et strålende forsvar! Det var en *handelsmann* vi sendte til provinsen med myndighet og økser!² ... Hva slags domstoler tror du det er i Roma, hvis du mener at man skulle godta dette? ...

9. Legg merke til våre forfedres gode skjønn! ... De ville ikke at en skulle utstyre sitt eget hus i provinsen ...

10. Hva var grunnen til at de så omhyggelig hindret oss fra innkjøp i provinsene? Grunnen er, dommere, at de mente det var rov, ikke kjøp, når det ikke var mulig for selgeren å selge etter eget ønske. ...

² Høye embetsmenn hadde *fasces* (risbunter med økser) som tegn på sin straffemyndighet.